

amb el suport de l'

LA MORT, L'ÚLTIM TABÚ A L'ENSENYAMENT. Com treballar-la a l'aula?

- 1.-Per anar fent boca....
- 2.-Dues possibilitats per a poder apropar el tema de la mort a l'aula
  - Els Cementiris
  - Els Monuments funeraris
- 3.-Proposta pedagògica dels cementiris de Barcelona

PER ANAR FENT BOCA

Locucions, dites, refranys....

1. Riure's del mort i de qui el vetlla
2. Callar com un mort
3. Carregar a algú el mort
4. Pesar com un ase mort
5. Després de mort, ni vinya ni hort
6. Mort jo, els altres que es componguin
7. El mort al sot, i el viu al rebost
8. Arbre vell i trasplantat, primer mort que arrelat
9. Dolor de dona, fins la porta
10. Quan arriba la mort, no hi ha remei en cap hort
11. Bona nit i bona hora, bona mort quan sigui l'hora
12. Encara no és mort, que ja l'enterren
13. És mort qui no respira i la pota estira
14. La mort és traïdora, no té dia no té hora
15. Els fills sense ossos porten les mares als fossos.
16. La partera te 40 dies la fossa oberta.
17. Ves-te'n Anton que qui es queda ja es compon.
18. Que a la glòria esparnegui (per un enemic).

Anar a l'altre barri
Anar al canyet (1)
Estar a les tres pedretes
Sortir de casa amb els peus pel davant
Estar mort en vida
Estirar la pota
Beure oli [no té remei]
Tenir un peu a la fossa o a l'altre barri
Estar a les acaballes
Morir-se de riure
Morir-se com xinxes
Morir de pena, de calor, de set, de fam, d'enveja, de
ganes de..
Ser-hi avui i demà, no.
No passar de vell
Ser una tomba

(1)Sala d'hospital civil en la qual són exposats els cadàvers de gent desconeguda, perquè el públic els pugui reconèixer

Propostes per fer a l'aula:

- . es pot fer una llista també en les altres llengües d'aprenentatge
- . l'alumnat pot agrupar les dites, locucions ... segons el què volen dir
- . es pot ampliar la llista preguntant a casa (àvia, avi, mare, pare...)
- . si en la classe-grup hi ha altres cultures s'hi poden incloure les seves dites, locucions, refranys

Cementiri de Sinera . Salvador Espriu

[II]

Quina petita pàtria
encercla el cementiri!
Aquesta mar, Sinera,
turons de pins i vinya,
pols de rials. No estimo
res més, excepte l'ombra
viatgera d'un núvol.
El lent record
dels dies
que són passats per sempre.

Cementiris

del grec koimeterion ; del llatí > coemeterium; “lloc on es dorm”

La mort està acotada entre quatre parets

- . els xiprers als cementiris
- . els panteons, les tombes, els nínxols, la terra, la fossa comuna; els columbaris (lèxic també en castellà, en llengua estrangera, d'altres)
- . el manteniment (privat)
- . les classes socials
- . les inscripcions parlant de dones, les inscripcions parlant d'homes
- . les creences (catòliques, protestants, jueves..)
- . els ateus, els agnòstics, els suïcidats...
- . l'art de les tombes, dels mausoleus, dels panteons...
- . referències al ‘més enllà’
- . quines flors hi portem? En sabem el motiu?
- . què hi plantem?
- . les tàpies dels cementiris; afusellaments
- . albats; caixes blanques, cintes blanques
- . importància de les despulles. Insults.
- . amortallar ; ritus de l'enterrament. Els crematoris.

.tradicions autòctones, tradicions foranes

Què podem fer?

Avaluar prèviament què pensa el grup-classe d'aquest tema

Triar els aspectes que més ens convinguin treballar

Preparar un dossier on conflueixin diverses àrees curriculars: Dibuix, les llengües (català, castellà, llengua estrangera, botànica, art, història, religió(ns)...)

Visitar un cementiri. Passejar-s'hi. Treballar in situ.

Recollir testimonis d'altres cultures

Preguntar a casa (àvia, avi, mare, pare, tietes, tiets...)

Afavorir els contactes intergeneracionals

Tenir-ho com a projecte de classe.

Presentar-ho com a treballs per a fer en equip.

Oferir-ho com a Treball de Recerca.

LA MORT, L'ÚLTIM TABÚ A L'ENSENYAMENT.

S.E. Horta-Guinardó. Curs 2016-2017

“... uno sale del imponente castillo de los muertos germano pensando que una muerte de soldado nunca es buena, pero puestos a tenerla, dadnos un lugar sencillo y propio en el que ser recordados;..... “ Jacinto Anton, El País, 28/08/2016

A vegades és necessari i forçós. Salvador Espriu.

A vegades és necessari i forçós
que un home mori per un poble,
però mai no ha de morir tot un poble
per un home sol:
recorda sempre això, Sepharad.
Fes que siguin segurs els ponts del diàleg
i mira de comprendre i estimar
les raons i les parles diverses dels teus fills.
Que la pluja caigui a poc a poc en els sembrats
i l'aire passi com una estesa mà
suau i molt benigna damunt els amples camps.
Que Sepharad visqui eternament
en l'ordre i en la pau, en el treball,
en la difícil i merescuda
llibertat.

Monuments Funeraris

Porten els morts i la presència de la mort fora de les 4 parets del cementiri.

- . espai públic, poders públics. Urbanisme.
- . les guerres. Vencedors i vençuts.
- . morts amb valor polític, o sense; execucions.
- . Per què els hem de recordar?
- . morts per la pàtria, morts en els camps d'honor.
- . la mort al camp de batalla.. és una mort digna?
- . caídos por Dios y por España.

- . Morts pour la France.
- . Diferències
- . manteniment (públic)
- . el concepte de pàtria
- . pacifisme/ bel·licisme
- . els efectes col·laterals de les guerres
- . els morts sense reconeixement.
- . l'aplicació de la justícia. Les fosses encara menystingudes..
- . hi ha una estètica de monuments funeraris?
- . i les dones, on són?

Què podem fer?

Avaluar prèviament què en pensa el grup-classe

Mostrar uns quants exemples propers o llunyans

Mostrar exemples actuals o de la història recent.

Anar a visitar algun monument

Preparar un dossier on conflueixin diverses àrees curriculars: Dibuix, les llengües (català, castellà, llengua estrangera, botànica, art, història, religió(ns)...)

Debate els conceptes-força: bel·licisme, pacifisme, pàtria, honor, ...

Conèixer què passa en d'altres cultures

Preguntar a casa (àvia, avi, mare, pare, tietes, tiets...):

Afavorir els contactes intergeneracionals.

Presentar-ho com a recerques per a fer en equip.

Oferir-ho com a Treball de Recerca.

LA MORT, L'ÚLTIM TABÚ A L'ENSENYAMENT.

S.E. Horta-Guinardó. Curs 2016-2017

Cementiris de Barcelona

Propostes pedagògiques:

. visites guiades Cementiri de Poblenou
www.cbsa.cat/serveis-educatius-poblenou/

. visites guiades Cementiri de Montjuïc
www.cbsa.cat/serveis-educatius-montjuic/

. visita col·lecció de Carrosses Fúnebres, a Montjuïc
www.cbsa.cat/colleccio/

. visites guiades a Les Corts
<http://lameva.barcelona.cat/lescorts/ca/noticia/detalls-del-cementiri-de-les-corts>
www.cbsa.cat/cementiri-les-corts/

Premsa

Javier Gomà Qué es la dignidad . El País, 30 de juliol del 2016

Olivia Muñoz-Rojas La memoria en los monumentos. El País, 12 d'abril del 2016

PERQUÈ L'ENTONIS AMB COMPASSIU AMOR. S.Espriu

Que no sigui, però, la cançó de l'odi,
nascuda de la injusta i llarga humiliació.
Ara em despengen uns dits piadosos
de les forques senyorials de la paraula,
i cau a poc a poc la clara pluja
en aquesta terra nostra de pobres sembrats.
Oblido dolçament les ones i les hores,
i la por de morir m'esdevé una tranquil·la
mirada de caminant molt cansat a la porta
de l'hostal silenciós i càlid de la nit.
Enllà quedava la remor de les amples aigües,
em criden al repòs del profund desert,
el meu maligne nombre se salva en la unitat.

Barcelona, 1er trimestre del curs 2016-2017

Antònia Pallach i Estela